

A 2016-os év magyar képzőművészeti eseményeiről

Szerkesztette

MULADI BRIGITTA

Idén is megkérdeztük kollégáinkat – művészeket, művészettörténészeket, kurátorokat, írókat – arról, hogy miként értékelik az elmúlt év hazai képzőművészeti eseményeit. A kérdéseink az alábbiak voltak:

Melyik 2016-os kiállítást/fesztivált/eseményt/organizációs tevékenységet találja a legkiemelkedőbbnek, a legjobbnak, legsikerültebbnek, és miért?

Melyik kiállítást/fesztivált/eseményt/organizációs tevékenységet találja a legproblematisabbnak, legsziszabbnak, és miért?

A másik álma, 2015-16
JOVÁNOVICS GYÖRGY ülő
figurája az installációban,
Balatonfüred, Vaszary Villa

FEHÉR DÁVID művészettörténész

A 2016-ban rendezett kortárs tárlatok közül *Jovánovics Györgynek* a balatonfüredi Vaszary Villában rendezett önálló kiállítása, az *Egy önéletrajz* volt számomra a legemlékezetesebb. Az (ön)reflexió sokrétűsége, árnyaltsága, illetve az életmű súlya egyaránt rendkívüli. Különleges tapasztalat volt szembesülni a (művészet)történeti idő térben kiterített rétegeivel és a művészi ön/élet/rajz mű/tárgyak által körülrajzolt, érzéki kontúrjaival.

Szintén kiemelkedő esemény volt a Kiscelli Múzeumban *Gróf Ferenc* kiállítása (*Mutató nélkül. B. A. úr X-ben*), nemcsak a Grófra mindig jellemző invenciózus és kutatásalapú megközelítés miatt, hanem a fókuszban lévő Bernáth Aurélpannó okán is, amely közel hatvan év távlatából nézve is revelációként hatott (szintén megjegyzendő, hogy mindkét említett kiállítás kurátora Mélyi József volt). Mindezekon túl az év hazai szempontból legfontosabb fejleménye a magyar neoavangárd tekintélyes alkotóinak londoni bemutatkozása volt: mérföldkőnek tekinthető *Maurer Dóra* önálló kiállítása a White Cube-ban, de szintén nagy jelentőséggel bír *Jovánovics György* bemutatkozása a Mayor Galleryben, illetve *Bak Imre* tárlata Carl Kostyál galériájában. A Tate Modern friss akvizíciói (*Bak Imre*, *Jovánovics György*) pedig nyomatékosítják, hogy nem pusztán piaci, hanem múzeumi érdeklődés is övezi a művészeket. Ha a hazai színtér nagyléptékű múzeumi tárlatait tekintem át, kiemelkedőnek érzem a Magyar Nemzeti Galéria Picasso-kiállítását, amely a művész eddigi legátfogóbb magyarországi bemutatkozása volt.

Hálátlan feladat lenne egyetlen eseményt megnevezni, ezért inkább a kortárs művészeti színtéren egyre inkább eluralkodó apátiára utalnék negatívumként, illetve arra, hogy egyre ritkábban látni itthon nemzetközi kontextusban is értelmezhető kiállításokat. Intézményrendszerünk egyre mélyebb válságba sodródik, egyre jellemzőbb az elszigetelődés, a provincializmus, és ennek fényében egyre hangsúlyosabban igaz, hogy legközelebb Bécsig kell utaznunk ahhoz, hogy nemzetközi mércével mérhető kortárs művészetet lássunk.

fotó: Jovánovics György

GYÖRFFY LÁSZLÓ képzőművész

2016-ban számos kiemelkedő produkcióval találkoztam, de ha csak egyet kellene kiemelnem, *Péli Barna Hangszigetelt Zoltán 9* című kiállítását választanám a Trafó Galéria őszi programjából. Péli Barnának és alkotókollektívájának szobrászati installációja a művész által képviselt hibrid és teátrális nyelv csúcra járatása: a homályosra hangolt – az intézmény ipari múltjára is reflektáló – kiállítóternek álcázott laboratóriumban ember-gép-állat lények az „újrahazontalanítás” jegyében alkatrészenként

foto: Surányi Miklós

próbálták összeállítani a Tökéletes Melós prototípusát. A kísérlet természetesen az utópia paródiájaként hatott, mint Péli legtöbb műve, melyek többségében a változatos formavilággal bír, mégis rögtön felismerhető figurák lázas igyekeztük ellenére groteszken túli céltalansággal tevékenykednek az entrópia közönyének kiszolgáltatott közegben: az egyszerre nevetséges és baljós, szétszórt motívumokból építkező térinstallációk mindig az átmenetiség állapotát rögzítik a kiállítások időtartamára, és nem tudhatjuk, mivé alakulnak át legközelebb.

Az év legproblematisabb momentuma röviden összefoglalva számomra az, hogy a fenti kiállítás sajnos egyre inkább pontos leképezése lehet a hazai társadalmi viszonyoknak is.

PÉLI BARNA:
Hangszigetelt Zoltán 9, 2016,
vegyes technika,
változó méretek

foto: Weber Áron

Reproduced Paradise, interiőr

KAPLÁR F. TINA az ArtGuideEast főszerkesztője

Egy periférikus kis ország még kisebb művészeti szcénájában frissnek hatni önmagában is fegyvertény. A kortárs művészet helyi centrumaitól távolabb, a jelenleg üresen álló pasaréti Vánczavilla épületébe meghívni a kortárs ékszerművészet olyan nagyágyúit, mint a Spoerri-tanítvány Bettina

VASZARY JÁNOS:

Ádám és Éva, 1900,
olaj, vászon,
214,3x195 cm
Muzeul Județean Mureș – Maros
Megyei Múzeum, Marosvásárhely

Specknert, Daniel Krugert, Philip Sajet-t vagy az igazi különc Ted Notent, valamint Zevs francia street art művészt – tizenkét ország harminchat művészt (köztük a hazai Benczúr Emesét, Brückner Jánost stb.), – szintén az. A *Reproduced Paradise* című izgalmas kiállításra Lőrincz Réka ékszerművész és Bencze Péter (ENA) kurátorok az Ékszerek Éjszakáján válogattak kortárs ékszer- és képzőművészek munkáiból a Sterling Galéria és az Everybody Needs Art (ENA) együttműködésében.

A kuratori munka itt példaértékű volt, a koncepciótól kezdve az installáláson át a kiállításához kapcsoló eseményekig. A cél, a Ted Noten által áhított párbeszéd megteremtése a társművészetek között, maradéktalanul megvalósult, amelyhez a teret adó kissé dekadens épület és az annak minden helyiségét szellemesen integráló kiállítás maradandó élményt adott.

2016 szerintem – az időszakos nihil mellett – sok szempontból biztató jövőképet adott, de a független közeg aktivitása sosem fogja tudni pótolni teljesen az állami funkciót. Nem tudok külön kiemelni semmit, örömdetes egy-egy külföldi siker, mégis fájóan távol vagyunk még Béctől is.

LAJTA GÁBOR festőművész

Az *első aranykor* című (2016-ban nyíló, de az újévbe átívelő) műcsarnoki tárlatot emelném ki. Az anyag kortörténeti érdekességein túl a közép-európai festészetnek az így soha, vagy csak nagyon ritkán látható összhangzattana elmélyíti a térség génuszáról való tudásunkat és sejtéseinket. A kiállítás megvilágítja a cseh, a lengyel, a horvát, a szlovén, az osztrák és a magyar művészet alapvető összefüggéseit és az egymáséihoz képest nem antagonisztikusan különböző, gyakran inkább árnyalatokon múló jellemzőit, melyek a közép-európai képzőművészetet összességében a Nyugat művészetével szemben annyira sajátossá teszik. Reveláció egymás közelében látni Matejkót és Munkácsyt, Mednyánszkyt és Schikanedert, Carl Mollt és Ferenczyt.

Erősen gondolkodom, de nem találok kirívó negatívumot. Vagy elkerültem az ilyet, vagy a való világ robbanásai túlharsozták. Igaz, jött a hír, hogy Anish Kapoor számára kisajátították a világ legfeketébb festékét, vagyis egyedül ő használhatja a Vantablacket, s ez elég sötét ügy, de még mindig kisebb baj, mintha öngyilkos merénylő lenne.

foto: © Muzeul Județean Mureș

MUCSI EMESE

művészeti író, Artmagazin Online szerkesztője, független kurátor

Bár egy-egy produkció látogatójaként egyszerre keverednek bennem a szerkesztői, szerzői és kiállításrendezői ismeretek és elvárások, a megítélési folyamatban – ezekkel összefüggésben – komoly szerep jut annak is, hogy egyszerűen mit élvezek, és mit nem. Ebből a szempontból azok a kiállítások voltak a legkiemelkedőbbek, ahol a bemutatott alkotások és a köztük lévő lehetséges összefüggések megteremtésére vállalkozó kurátori munka együttese egy olyan intellektuális kihívást eredményezett, mint amivel egy okos szöveg, egy jó könyv olvasása, azaz egy izgató interpretációs kaland kecsegtet. Imádom ilyenekbe bocsátkozni, bár tavaly nem sokszor volt erre alkalmam (*A gyűrnők mennek, az ujjak maradnak* – Bruno Baptistelli és Ember Sári projektje egy Múzeum körüti nagypolgári lakásban, *Jovánovics György – Egy önéletrajz* a balatonfüredi Vaszary Galériában, *Christoph Girardet* kiállítása és filmjei a Trapéz Galériában és a Goethe Intézetben, *Bak Imre – Aktuális időtlen – Egy életmű rétegei* a Paksi Képtárban.)

A másik csoportba azokat a kevésbé elmélyült rendezésben megvalósult, bár az interpretációnak kétségtelesen nagy teret biztosító csoportos kiállításokat sorolom, amelyek egy tematikus művészeti bloghoz hasonlóan egy címszó alá gyűjtenek össze különböző alkotásokat. Ezt is lehet jól csinálni persze, érzékeny válogatással, megfelelő csoportosítással és mediációs eszközökkel stb. Az ilyen produkciók esetében viszont csak a művek képesek megszólítani és szóval tartani a nézőt, ezért viszonyt csak velük lehet kialakítani. Legkevésbé az olyan kiállításokat élveztem, ahol ez a válogatás annyira nagy ívű volt, hogy hiába kacsintgatott rám innen-onnan egy-egy remekmű, a nagy tömeg okozta zavar miatt szinte lehetetlen volt kellőképpen rájuk figyelni (*Bartók* a Ludwig Múzeum Kortárs Művészeti Múzeumban, az *Elvesztegetett idő* a szentendrei Ferenczy Múzeumi Centrum – MűvészetMalomban).

Úgy gondolom, egy szubjektív-szakmai összeállításnál megvilágító erejű lehet, ha a feltett kérdésekbe foglalt szempontok mellé bekerül az élvezeti érték is, mert ez kihangsúlyozza azt a tényt, hogy a megítélést mindig nagymértékben befolyásolja a személyes érdeklődés.

JOVÁNOVICS GYÖRGY:
Az alkímista asztala, 2015

foró: Berényi Zsuzsa

GRÓF FERENC: Mutató nélkül
Bernáth Aurél: Budapest látképe,
1958, 18x4,6 m, hegesztett
struktúra, festmény 66 fakeretre
rögzített alumíniumlemezen,
6 kiegészítő elemmel, ábécé
sorrendben, Kiscelli Múzeum –
Fővárosi Képtár

ROCKENBAUER ZOLTÁN művészettörténész

Az első kérdésre kapásból azt felelném, hogy az MNG-ben *A túlélő árnyéka. El Kazovszkij-élet/mű* című kiállítás – dacára annak, hogy az előző év végén nyílt meg. Rényi András – kurátortársaival Jerger Krisztinával és Százados Lászlóval – rendkívül intelligens tárlatot rendezett, s tulajdonképpen többet hozott ki belőle, mint amennyit ettől (az egyébként valóban jelentős) életműtől várni lehetett. Az esztétikai önértéken túl ugyanis sikerült igen árnyaltan bemutatni és értelmezni azt a mítoszt, amely a nemrég elhunyt művészt körülveszi. Ráadásul – persze nem kevés anyagi ráfordítással – az igényes megvalósításhoz alkalmassá tudtak tenni egy nagyon rossz adottságú teret, a Galéria A-épületét. Ellenben komoly hiányossága volt a kiállításnak, hogy nem készült hozzá hasonló színvonalú katalógus, csak egy bővített vezetőfüzet.

Ezért az év kiemelkedő képzőművészeti eseményeként – egy másik tárlatot is meg kell említenem: a Kiscelli Múzeum *Mutató nélkül. B. A. úr X-ben* című kiállítását. Gróf Ferenc, Mélyi József, Róka Enikő koncepciója zseniálisan varázsolt kortárs műalkotást Bernáth Aurél 1958-as pannójából és annak történelmi kontextusából.

Legproblematisabbnak azt az évek óta húzóódó, minden oldalról méltatlan huzavonát tartom, amelyre – jelenlegi fázisában – a Munkácsy-trilógia *Golgotájának* letakarása tette fel a szégyensüveget. Mind a kép állami „instandolása”, mind a tulajdonos illetően való reakciója csak azért nem minősíthető óvodai homokozóba illő gesztusnak, mert valójában igen sok pénzről és jelentős nemzeti értékről van szó.

foró: Szabó Ádám

SINKÓ ISTVÁN képzőművész

Örömmel jelenthetem, hogy a 2016-os év, számos kellemes meglepetéssel, felemelő élménnyel, izgalmas kiállítási programmal lepett meg. Minden sorrendiség nélkül ide sorolnám *Kokas Ignác* korai műveinek és eddig kevésbé ismert festményeinek két egyidejű bemutatóját a B32 Galéria és Kultúrtérben és *Molnár Sándor* Üresség-képeinek impozáns tárlatát a Vigadó Galériában. Ugyancsak izgalmas felfedezésekre adott lehetőséget a Zombori Mónika kuratori teljesítményét dicséror dokumentációs kiállítás a Fiala Művészek Stúdiójának első 30 évéről a Budapest Galéria Lajos utcai kiállítótermeiben.

Ugyanakkor két paksi kiállítás volt számomra a legjelentősebb. Az egyik Fehér Dávid kuratori munkáját dicséror: a tavasztól nyár közepéig nyitva álló *Aktuális időtlen, Bak Imre* „small retrospektív” tárlata, melynek már a címe is különlegességeket ígért. A Paksi Képtár terébe behelyezett műegyüttes egységességében és szellemesen osztott térrészleteiben egyaránt konzekvensen mutatta be a Bak Imre-életmű egyvonalóságát, egyben többrétegűségét. Főművek, kevésbé ismert munkák gazdagították a tárlatot, melyhez impozáns könyvkatalógus is született.

Ugyancsak Pakson nyílt az év végén *Szabó Ádám* szobrászművész *War Games* című kiállítása, mely az alkotó eddig részleteiben megismert technikai és koncepcionális munkásságát egyetlen témában, a háború, az erőszak világának ironikus-drámai megközelítésében mutatta be. Itt is a kiállítási tér alakítása, a kvázi számítógépes játékterek megjelenése volt döntő tényezője a kiállítás sikerének.

A *Mozgó Világ* történetét (tündöklését és bukását) elmesélő szentendrei tárlat, *Az ostromlás a dolgunk* (2016 novemberétől 2017 februárjáig), sem tartozott a kudarcos vagy sikerületlen tárlatok közé, mégis, ezt a vállalkozást közeg- és helyidegennek éreztem. Bár Szilágyi Zsófia kurátor igyekezett teljes vizuális képet adni az első *Mozgó* történetéről, mégis egy, a PIM-nek való irodalom- és sajtótörténeti kiállítást rendezett egy képzőművészeti múzeumban. Ráadásul a magyar nyelvű dokumentumtömeg egy külföldi látogatónak mit se mond, a képzőművészeti alkotások kisebb száma pedig épp a múzeum „vonalát” nem erősítették. Ráadásul egy 1985 után született néző számára érthetetlennek tűnhetett ez a fajta politikai erődemonstráció a lap ellen, mivel a kiállításról a „korba ágyazottság” sajnos teljesen hiányzott.

TOPOR TÜNDE az Artmagazin főszerkesztője

A tavalyi év legnagyobb robbanása szerintem a *Ladik Katalin*-projekt volt. Noha újrafelfedezésének vannak előzményei, acb galéria-beli kiállítását (*The Voice of a Woman*) áttörésnek lehet tekinteni. Az, hogy Ladik Katalin megkapta a John Lennon emlékére alapított, LennonOno Grant For Peace-díjat, és hogy az idei kasseli documenta kiállítója lesz, fantasztikus elégtételt jelent egy olyan közegben, amely nyomokban még mindig őrzi azt a fajta furcsa, talán komplexusokra

LADIK KATALIN:
Tour de Merde (Novi Sad), 1979,
zselatinos ezüst
az acb galéria jóvoltából

for: Dormán László – A művész, a fotós és az acb galéria jóvoltából

visszavezethető viszonyt a nőiséghez, amely több évtizedre megbélyegezte őt mint komolyan nem vehető, „vetkőző” költőnt. Újra fókuszba kerülő művészete kapcsán feltérképezhető lesz nemcsak a korai hangköltészet, hanem az igazi, élő, performatív, érzéki művészethez fűződő, azóta is ellentmondásos viszony, illetve az okok, hogy miben gyökerezik mindez, milyen elfojtások határozzák meg az itteni befogadó közeget.

Ennek kapcsán rá is térhetünk a legproblematisabb teljesítményekre, először a Budapesti Történelmi Múzeuméra, a hozzá tartozó Kiscelli Múzeumban megvalósult, helyspecifikus *Mágnás Elza –*

Holttest az utazókosárban című kiállításra, amely néhány nappal átcúszott a tavalyi év elejére, így most megemlíthetem, mint példát a „látogatóbarát múzeum” fogalmának tökéletes félreértésére. Nyilván a látogatószám növelése lett volna a cél, de nem hiszem, hogy a Budavári Labirintusban működő panoptikumhoz hasonló helyként kellene újrapozicionálni a Kiscelli Múzeumot egy olyan bemutatóval, amelyben, ha jól emlékszem, egyetlen múzeumi tárgy kapott helyet, habkarton tablók és egyéb látványelemek, például egy koporsóban fekvő viaszbaba mellett. Arról, hogy az egész témához milyen szemlélettel nyúltak a rendezők, most inkább nem is emlékeznék meg, de hogy a Ladik Katalin emlegetett viszonyulása a nőiséghez és a különböző női szerepekhez még mindig él, sőt torát üli, arra jó példa volt ez a múzeumi falak közt zajló megnyilvánulás.

Ha már a BTM-nél tartunk: természetesen mindig öröm ritkán vagy még sohasem látott műveket kiállítva látni, de nem mindegy, milyen konstrukcióban. *Gyerek/Kor/Kép, Gyermek a magyar képzőművészetben* címadással komoly hely egyszerűen nem állhat elő, nem véletlen, hogy utoljára 1940-ben rendeztek hasonlót a Múcsarnokban, *A gyermek a művészetben* címmel – de akkoriban rendeztek kiállítást *A derű a művészetben* címmel is. Bármi is történik, ennyire azért nem rossz a helyzet. A kiállítás egészében persze voltak nagyon jó részek, főleg ahol nem a raktári anyag kipakolása látszott fő ambícióként, hanem valódi kurátori munkát lehetett észlelni: például az oktatással kapcsolatos vagy a gödöllői művésztelep gyerekközpontúságát bemutató részben. Az egész teljesítmény nem tartozik tehát az erősen problematikus kategóriába.

VASS NORBERT
író, publicista

Bár tavaly nem sikerült eljutnom számos ígéretesnek tetsző tárlatra, 2016-ban kétségkívül az *Árny a kövön* volt számomra az év kiállítása. A Magyar Nemzeti Galéria Kolozsváry Marianna rendezte tárlata érzékenyen s egyszerűsmind elemi erővel vitte színre *Ország Lili* élet(műv)ének kijáratlan költőiségét. Pilinszky János gregorián dallamhoz hasonlított Ország Lili művészetét, s a Galéria földszinti kiállítótereiben bolyongók meghallhatták érzésem szerint ezt a tökélyében önméltó melódiát.

Izgalmasnak gondolom tavalyról a Budapesti Történeti Múzeum *Gyerek/Kor/Kép* című tárlatának kurátori kérdésfelvetését, és ötletesnek a megvalósítást is. Dániel András a tárlat arculatát meghatározó grafikái vélhetően a legkisebbek számára is érdekessé tették a műtárgyak közötti barangolást. Hasonlóan érdekfeszítőnek éreztem a *MODEM GÉM/GAMEkapocs* című kiállításának koncepcióját, hiszen a tárlat társművészeti asszociációk mentén közelített az Antal-Lusztig-gyűjtemény műtárgyaihoz. Nem állítom, hogy tökéletesen sikerült minden egyes társítás – felteszem, mindenkinél mások működtek jobban vagy kevésbé jól –, de úgy vélem, az irodalommal és a zenével való párbeszédhelyzet kialakítása már önmagában megsüvegezendő, a gondolatgazdag kapcsolások ugyanakkor új értelmezési horizontokat is nyithatnak. Számomra pedig régtől fogva rokonszenves a szabad ritmus.

Szólni szeretnék még a Kieselbach Galéria és Aukciósház *Festők, művészek, szerelmek* című kiállításáról. A magas szintű megvalósításnak, az elsőrangú tartalomnak, valamint a profi kommunikációnak köszönhetően a tárlat képes volt ugyanis a mainstream médiában azt az üzenetet közvetíteni, hogy a kiállítóterem nem kongó, fűtetlen hodályok, amelyekben csupán akkor nyikorog a hajópadló, ha a konfekciókardigánba öltözött teremőr nének elbattyognak a ruhatárhoz a termoszukért, hanem élő és élményeket adó agorák.

Apropó, agora... Ezzel át is csaphatunk a negatív pólusba, illetve egy másik stílusregiszterbe. Történt ugyanis tavaly, hogy jelen sorok írója másodmagával megtekinteni kívánt egy kiállítást egy vidéki városban, amelyet a főutcán plakát, a megvalósító intézmény előtt pedig jókora zászló hirdetett. Zúgatta a szél. A tárlat ára felnőtt korú érdeklődők számára 720 forint volt. (Fogadjuk most azt el, hogy átgondolt döntés eredményeként ennyi, nem mondjuk 750, 800 vagy, horribile dictu, 1000), ez állt a tájékoztató táblán a kasszánál. Mivel bankkártyaterminál az intézményben nem működött, a két látogató pedig néminemű fémpénzt leszámitva mindösszesen egyetlen 5000 forint címletű bankjeggyel rendelkezett, azt nyújtották hát a pénztárosnak.

Ebből lett a patthelyzet, lévén ilyen nagy pénzből visszaadni nem tudtak, majd azt javasolták, hogy próbálja meg tán a két pionír másnap, pontosabb összeggel felszerelve bevenni a kiállítóhelyet. Erre, sajnálatos módon, nem került már sor. Abszurd esetről abszurd nyelven lehet talán a legpontosabban – és leginkább fájdalommentesen – értekezni, a történet üzenete azonban nem túl örömteli. És persze korántsem egyedi esetről van szó sajnos. Ajtók mögötti, megtekinthetetlen művészet márpedig senki hasznára sincsen. Ahelyett, hogy visszajáróhiánnyal, rendeletekkel, cerberuskutyákkal igyekeznének elbarikádozni a műtárgyakat az érdeklődők elől, üdvösebb volna szélesebbre nyitni a kaput! Mert ez így mégiscsak képtelenség.

ORSZÁG LILI:
Önarckép (Kislány fal előtt),
1955, olaj, vászon, 35x56 cm
Győr Megyei Jogú
Város Önkormányzata,
Vasilescu-gyűjtemény
HUNGART © 2017

ORSZÁG LILI:
Nő fátyollal (Nő fal előtt),
1956, olaj, vászon, 35x56 cm
Szent István Király Múzeum,
Székesfehérvár
HUNGART © 2017

